



Broj: I-NM-1-40/13

Dana: 09.12.2013.

Novi Sad

Na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja u postupku pokrenutom po sopstvenoj inicijativi Pokrajinski ombudsman, u skladu sa članom 33 stav 1 alineja 2 Pokrajinske skupštinske odluke o Pokrajinskom ombudsmanu ("Službeni list AP Vojvodine" br. 23/2002, 5/2004, 16/2005 i 18/2009 - promena naziva akta), Nacionalnom savetu romske nacionalne manjine i Kancelariji za inkluziju Roma upućuje sledeće

MIŠLJENJE

U Republici Srbiji ne postoji pravni osnov za izdavanje potvrde o nacionalnoj pripadnosti građana. Pravo na posebnu meru koja je uvedena radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini može se ostvariti isključivo na osnovu jednostrane, lične i uvek opozive izjave građana o nacionalnoj pripadnosti.

Ovo mišljenje objaviće se na internet prezentaciji Pokrajinskog ombudsmana.

Obrazloženje

Pokrajinski ombudsman je iz sredstava javnog informisanja došao do saznanja da je predsednik Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine Vitomir Mihajlović izjavio da su sve češće zloupotrebe posebnih mera predviđenih za Rome prilikom upisa u srednje škole i na fakultete. On je naveo da se u postupku ostvarivanja prava na upis kao dokaz koristi potvrda o nacionalnoj pripadnosti kandidata koju izdaje Nacionalni savet romske nacionalne manjine.

U cilju utvrđivanja činjeničnog stanja Pokrajinski ombudsman je po sopstvenoj inicijativi pokrenuo postupak u vezi sa primenom posebnih mera za upis studenata romske nacionalnosti na fakultete i njihov smeštaj u studentske domove.

Pokrajinski ombudsman se obratio Kancelariji za ljudska i manjinska prava da se izjasni o tome da li potvrda izdata od strane Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine može da služi kao dokaz o nacionalnoj pripadnosti, kao i o tome koja je uloga Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine u sprovođenju postupka primene posebnih mera i kako savet pribavlja podatke o nacionalnoj pripadnosti lica koja žele da koriste te mere. Kancelarija za ljudska i manjinska prava ni nakon drugog obraćanja Pokrajinskog ombudsmana nije dala odgovor na pitanje koji je pravni osnov korišćenja podataka iz posebnog biračkog



spiska, imajući u vidu da je članom 49 stav 2 Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009) propisano da je zabranjeno i kažnjivo svako korišćenje podataka iz posebnog biračkog spiska, osim u svrhu izbora nacionalnog saveta, kao i u svrhu ostvarivanja drugih prava nacionalnih manjina, ako je to propisano zakonom ili propisom autonomne pokrajine.

Pored navođenja propisa na osnovu kojih se u Republici Srbiji primenjuju posebne mere koje su uvedene radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika romske nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini, u izjašnjenju Kancelarije za ljudska i manjinska prava se ističe da su kriterijumi i metode za realizaciju istih utvrđivani od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, kao i Kancelarije za ljudska i manjinska prava. Navedeni organi mere afirmativne akcije sprovode prvenstveno u saradnji sa Nacionalnim savetom romske nacionalne manjine i Kancelarijom za inkluziju Roma Vojvodine. Osnovni kriterijum je da kandidati romske nacionalnosti polože prijemni ispit, nakon čega se sprovodi konkurs za upis studenata u prvu godinu osnovnih i integrisanih studija u visokoškolskim ustanovama čiji je osnivač Republika Srbija. Svaka od ovih ustanova je obavezna da predvidi 2 % od broja studenata koji se finansiraju iz budžeta. Kancelariji za ljudska i manjinska prava spisak kandidata dostavljaju Nacionalni savet romske nacionalne manjine i Kancelarija za inkluziju Roma, nakon čega ona predmetni spisak prosleđuje Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. U odgovoru se ističe da Nacionalni savet romske nacionalne manjine dostavlja Kancelariji za ljudska i manjinska prava svu potrebnu dokumentaciju, između ostalog i **potvrdu da je dete romske nacionalnosti**. Spiskovi (koji su dostavljeni od Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine i Kancelarije za inkluziju Roma) za Kancelariju za ljudska i manjinska prava su relevantni i oni nemaju drugih mogućnosti da provere da li su deca romske nacionalnosti ili nisu.

Odgovor na pitanje o pravnom osnovu izdavanja potvrde o nacionalnoj pripadnosti od strane Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine na osnovu upisa u poseban birački spisak nije dao ni nacionalni savet, pošto pravnog osnova za izdavanje ovakve vrste potvrde nema.

Pokrajinski ombudsman je uputio zahtev Univerzitetu u Novom Sadu da se izjasni o tome na koji način se primenjuju posebne mere predviđene za Rome prilikom upisa studenata na fakultete i da li je ova praksa u skladu sa aktom Univerziteta koji reguliše prijem studenata. U odgovoru Univerziteta se ističe da se upis na sva tri stepena visokog obrazovanja obezbeđuje na osnovu ravnopravnosti i javnog konkursa, u skladu sa zakonom, statutom i opštim aktima donetih na osnovu statuta. Prilikom formiranja predloga za upis budžetskih studenata na studijske programe Univerziteta postupa se po odluci Senata Univerziteta i po Preporuci Pokrajinskog sekretarijata za nauku i tehnološki razvoj, Uputstva Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Zakona o zaštiti sloboda i prava nacionalnih manjina, kao i Okvirne konvencije Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina. Na osnovu svega navedenog Univerzitet izdvaja 2 % budžetskih mesta od broja studenata koji se finansiraju iz budžeta, a utvrđeni su odlukama Vlade RS i Vlade APV za upis studenata romske nacionalnosti i studenata sa invaliditetom. U izjašnjenju se ističe da studenti romske nacionalnosti mogu upisati studije u statusu budžetskog studenta ukoliko su položili prijemni ispit i **prilože dokaz o pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini. Kao dokaz nacionalne pripadnosti se koristi potvrda koju izdaje Kancelarija za inkluziju Roma i Nacionalni savet romske nacionalne manjine.**



U toku postupka Pokrajinski ombudsman je došao do saznanja da prilikom konkurisanja za smeštaj u studentske domove studenti pripadnici romske nacionalne manjine, kao dokaz o nacionalnoj pripadnosti, uz ostalu dokumentaciju treba da prilože i potvrdu Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine, odnosno Kancelarije za inkluziju Roma. Od Službe smeštaja Studentskog centra Novi Sad Pokrajinski ombudsman je tražio izjašnjenje o načinu odlučivanja o zahtevima za smeštaj u studentske domove, odnosno da li se u tim postupcima primenjuju kriterijumi posebnog rangiranja osetljivih društvenih grupa. U izjašnjenju se navodi da je postupak odlučivanja o zahtevima za smeštaj regulisan Konkursom za prijem studenata visokoškolskih ustanova u Republici Srbiji u ustanove za smeštaj i ishranu studenata za školsku 2013/2014 godinu. Navedeni konkurs je objavljen na osnovu Rešenja Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, a pravni osnov konkursa je Pravilnik o smeštaju i ishrani učenika i studenata ("Sl. glasnik RS", broj 36/2010 i 55/2012), koji u članovima 29-34 reguliše pravni položaj ostvarivanja prava učenika i studenata iz osetljivih društvenih grupa na smeštaj i ishranu. Uz izjašnjenje su priložene fotokopije potvrda o tome da je određeno lice pripadnik romske nacionalne manjine, a koje su izdate od strane Kancelarije za inkluziju Roma, na lični zahtev studenata.

Kancelarija za inkluziju Roma u odgovoru dostavljenom Pokrajinskom ombudsmanu navodi da je konkursom predviđeno da kandidati iz osetljivih društvenih grupa, među njima i pripadnici romske nacionalne manjine, koji prema redosledu na konačnoj rang listi nisu ostvarili pravo na smeštaj u prvoj raspodeli, imaju pravo da podnesu zahtev ustanovi da se rangiraju u okviru namenski opredeljenih kapaciteta ustanove. **Konkursom je predviđeno da kandidati pored zahteva dostavljaju i potvrdu Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine, odnosno Kancelarije za inkluziju Roma, kojom dokazuju pripadnost osetljivoj društvenoj grupi.** Na osnovu ovoga studenti romske nacionalnosti, koji su upisali fakultet ili visoku školu na teritoriji AP Vojvodine, a čiji je osnivač Republika Srbija, obraćali su se lično Kancelariji za inkluziju Roma, kako bi u skladu sa uslovima konkursa ostvarili svoje pravo. U izjašnjenju se ističe da Kancelarija predmetne potvrde nije izdavala na osnovu upisa u poseban birački spisak, imajući u vidu da ti podaci uživaju posebnu zaštitu i isti se mogu koristiti samo u svrhu izbora za nacionalne savete, jer predstavljaju evidenciju pripadnika nacionalnih manjina koji imaju biračko pravo. S obzirom na to da se podnosiocima zahteva prilikom upisa u poseban birački spisak izdaju rešenja o upisu u isti, neki od onih kandidata koji su konkurisali za smeštaj u studentske domove, uz zahtev su priložili i rešenje o upisu u poseban birački spisak.

Članom 47 stava 1 Ustava Republike Srbije („Sl. glasnik RS”, br. 98/2006) propisano je da je izražavanje nacionalne pripadnosti slobodno. Ovaj princip znači da nacionalna pripadnost zavisi isključivo od jednostrane, lične i uvek opozive izjave građana o ovom pitanju i ista se ne može utvrđivati na drugi način. U skladu sa navedenim ustavnim principom ne postoji pravni osnov za izdavanje potvrde od strane bilo kog organa o tome da je neko pripadnik neke, pa tako ni romske nacionalne manjine. Nacionalni savet nije ovlašćen da izdaje uverenje o činjenici da je lice upisano u poseban birački spisak određene nacionalne manjine već organ uprave koji vodi poseban birački spisak i isti ne može da služi za dokazivanje nacionalne pripadnosti lica, već za ostvarivanje aktivnog i pasivnog biračkog prava u postupku izbora nacionalnih saveta nacionalnih manjina, u skladu sa zakonom. Iz tih razloga Pokrajinski ombudsman smatra da Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja nema pravni osnov da propiše obavezu kandidata romske nacionalne manjine da pored



zahteva dostave i potvrdu Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine, odnosno Kancelarije za inkluziju Roma kojom dokazuju nacionalnu pripadnost.

Zbog uočenih nepravilnosti u primeni posebnih mera za upis studenata romske nacionalnosti na fakultete i njihov smeštaj u studentske domove, Pokrajinski smatra da je potrebno propisati kriterijume za njihovu primenu u skladu sa Ustavom i zakonom i zauzeo je stav kao u dispozitivu ovog mišljenja.

**ZAMENICA
POKRAJINSKOG OMBUDSMANA**

Eva Vukašinić